



KUJAWSKO-POMORSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
w Minikowie



Hodowla i chów gęsi Białych Kołudzkich w realiach XXI wieku



MINIKOWO, 2016

Opracowanie zbiorowe pod redakcją Janusza Wojciechowskiego

Grafika, skład: Jarosław Domiński

Foto okładka: Andrzej Klonecki

ISBN: 978-83-65181-10-7

Druk: KPODR

Nakład: 200 egz.

Spis treści:

UŻYTKOWANIE GĘSI BIAŁEJ KOŁUDZKIEJ® DAWNIEJ I DZIŚ

dr inż. Jakub Badowski

Instytut Zootechniki-Państwowy Instytut Badawczy, Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka

str. 6

AKTUALNE PROBLEMY ZDROWOTNE WYSTĘPUJĄCE W HODOWLI I PRODUKCJI GĘSI

dr Mariusz Urbanowska

Specjalista chorób drobiu

str. 8

DOBROSTAN W CHOWIE GĘSI WSKAŹNIKIEM PROZDROWOTNEJ WARTOŚCI MIĘSA I TŁUSZCZU

dr inż. Halina Bielińska, mgr inż. Eugeniusz Kłopotek

Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy

Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka

str. 11

DZIAŁALNOŚĆ FUNDACJI HODOWCÓW POLSKIEJ BIAŁEJ GĘSI

Prezes Fundacji Andrzej Klonecki

str. 14

SZLAK POLSKIEJ GĘSINY – JAK ZWIĘKSZYĆ SPOŻYCIE

mgr inż. Sebastian Głód, Cargill

str. 15

EFEKTYWNOŚĆ CHOWU GĘSI

mgr inż. Janusz Wojciechowski, mgr inż. Anna Mońko, KPODR Minikowo

str. 16

GĘSI, KTÓRYCH NIE ZNAMY

mgr inż. Rafał Sandecki

Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy

Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka

str. 18

UŻYTKOWANIE GĘSI BIAŁEJ KOŁUDZKIEJ® DAWNIEJ I DZIŚ



dr inż. Jakub Badowski

Instytut Zootechniki-Państwowy Instytut Badawczy

Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka

Gęsi od stuleci były związane z krajobrazem Polski. W wielu regionach wytworzyły się różne rasy i odmiany, dobrze przystosowane do lokalnych warunków środowiska. O szerokim i dawnym rozpowszechnieniu chowu gęsi w Polsce świadczy ich występowanie w wielu powiedzeniach i przysłowiach, jak też w literaturze.

Współczesną hodowlę gęsi w Polsce zapoczątkowało wytworzenie gęsi zatorskiej (1956), która w 1960 roku trafiła do Kołudy Wielkiej. W następnym roku dołączyła do niej gęś gorkowska, a rok później gęś biała włoska. Ta ostatnia rasa stała się protoplastą gęsi Białej Kołudzkiej®. W 1962 roku pisklęta gęsi białej włoskiej umieszczono w Instytucie Zootechniki w Zootechnicznym Zakładzie Doświadczalnym Kołuda Wielka (IZ ZD Kołuda Wielka) oraz na fermach w Małym Klinczu koło Kościerzyny i w Ostrowie Szlacheckim (Bieliński, 1986). Import był udany, a dzięki efektywnej działalności pracowników IZ ZD Kołuda Wielka, przez konsekwentne zasiedlanie ferm, nastąpiło ujednolicenie krajowego pogłowia gęsi. Efektem pracy hodowlanej, było zwiększenie nieśności i masy ciała oraz poprawa umięśnienia gęsi. Gęsi od lat były towarem w handlu tzw. wewnętrznym jak i zagranicznym. Zróżnicowanie ich jakości, utrudniało transakcje i hamowało rozwój eksportu. Stąd wśród zootechników, naukowców i handlowców powstała idea doskonalenia oraz wyrównania eksterieru krajowych gęsi. Różnorodność populacji naszych gęsi, pod wieloma względami była bardzo duża. Rasy i odmiany różniła zarówno masa ciała (3,5-5,5 kg/1 szt.), kolor piór, postawa, uformowanie tułowia, a co za tym idzie kształt i stopień umięśnienia, skłonność do odkładania tłuszczu, jak i wskaźniki związane z rozrodem, w tym długość okresu dojrzewania, liczba zniesionych jaj, ich zapłodnienie i wylęgowość. W powojennej Polsce aż 95% produkcji gęsi odbywało się w gospodarstwach drobnotowarowych. Takie były realia. Do 1967 roku średnia nieśność polskich gęsi kształtowała się na poziomie ok. 12 jaj od nioski z których wylęgało się zaledwie 7 piskląt. Aktualnie produkcyjność gęsi rodzicielskich w kraju wynosi około 30 piskląt od nioski. Liczba ta w znacznej mierze zależy od warunków środowiska stworzonych na fermie i wieku gęsi reprodukcyjnych. Nie jest rzadkością uzyskiwanie 40 gąsiąt od nioski.

Głównym kierunkiem użytkowania mięsnego gęsi jest produkcja gęsi owsianej. Coraz częściej jednak skraca się okres odchowu i tuczu do dziesięciu, a nawet dziewięciu tygodni. Do niedawna przyjmowało się, że tak młode gęsi cechuje zbyt delikatne mięso, o dużej zawartości wody, nie nadające się do długiego przechowywania z powodu dużych strat po rozmrożeniu. Okazało się, że są konsumenci preferujący tego rodzaju mięso, a popyt wpłynął na rozwój produkcji. Należy wspomnieć, że tuczą bardzo młodych gęsi znany był od dawna. Specjalizowano się w tym zakresie w Czechach, Słowacji i krajach dawnego ZSRR. Co ciekawe, nazywano je gęsiami zielonymi. Polscy producenci utrzymywali gęsi do 16-17 tygodni (obecnie 15 tyg.), tucząc je w ostatnich tygodniach ziarnem owsa. Ten rodzaj mięsa, dojrzałego kulinarnie i doskonałego w smaku, był preferowany przez głównych odbiorców, tj. niemieckich konsumentów.

Eksportowano głównie całe tuszki gęsi (ponad 80%). Dzisiaj zmieniło się zapotrzebowanie na profil asortymentu. Najwięcej wysyłamy gęsi owsianej w częściach, czyli piersi z kością, bez kości i nogi oraz sporo tuszek gęsi bardzo młodych (tzw. brojlerów). Na zmianę upodobań konsumentów wpłynęły różne czynniki, w tym zmniejszona liczba osób w rodzinach niemieckich, nowe preferencje żywieniowe i rozmaite diety.

Obecnie odchów i tucź gęsi odbywa się w całości na fermie rolnika. Nie zawsze tak było. Przez długie lata po wojnie, tylko sam odchów spoczywał na rolniku. Po odchowie gęsi były skupowane przez Zakłady Drobiarskie i transportowane na specjalistyczne place tuczu. Tam podlegały odrobaczeniu, ocenie kondycji i rozdzieleniu na grupy wiekowe, a następnie tuczono je owszem do osiągnięcia kondycji rzeźnej.

Specjalizacja gospodarstw rolnych przyczyniła się do znacznego zwiększenia średniej liczby gęsi, zarówno w stadach gęsi rodzicielskich jak i rzeźnych. W ślad za tym pojawiła się tendencja do odchodzenia od zasady odchovu gąsiąt w kojcach liczących po 150 do 300 sztuk. Niestety jest to trend niebezpieczny dla powodzenia odchovu i sprzeczny z naturą gąsiąt. Gęsi są ptakami wyjątkowymi pod wieloma względami i zdecydowanie różnią się zachowaniem od innych gatunków ptaków, użytkowanych przez człowieka. Pewne zachowania gęsi są od stuleci niezmiennie i przez wiele następnych, nie ulegną większej modyfikacji. Jednym z nich jest zapamiętywanie pierwszej zobaczonej istoty i traktowanie jej jako swojej matki. Oczywiście zadziałanie tego instynktownego mechanizmu przebiega po spełnieniu pewnych warunków, ale człowiek je spełnia. W konsekwencji, gąsięta w pierwszym okresie życia, traktują każdego człowieka jako swojego rodzica. Dążąc do bezpośredniego kontaktu, biegną w jego kierunku tak długo, dopóki nie napotkają przeszkody. W wychowalni nie podzielonej na kojce, gąsięta poruszają po całej, często dużej powierzchni. W efekcie rejestrujemy nieustanny ruch i nerwowość stada, a najgorszym skutkiem tego jest brak możliwości żerowania i pobierania wody, zmęczenie, utrata energii oraz upadki gąsiąt.

Warto zasygnalizować w tym miejscu temat aktualnych trendów związanych z pojeniem gąsiąt. Dawniej korzystano głównie z poidła odwracalnych, rozstawianych na ściółce w polu stanowiącym kształt trójkąta o bokach 1-1,5 m. Celem było maksymalne ułatwienie gąsiętom dotarcia do wody. Współczesne metody bazują na liniach pojenia. Oczywiście nie ma odwrotu od nowoczesności, jednak zawsze należy pamiętać o zasadach, których warto przestrzegać, aby nie prowokować kłopotów. Pierwszą ważną zasadą jest głębokość wody w poidłach, która powinna umożliwiać płukanie otworów nosowych. Stosunkowo niska wilgotność powietrza w wychowalni i spora ilość pyłów, sprzyja osadzaniu się zanieczyszczeń w otworach nosowych, wywołując ich nieżyty. Zbyt płytkie poidła nie dają możliwości wypłukania kurzu, co utrudnia oddychanie i osłabia gąsięta. Jeszcze poważniejszy problem pojawia się przy zastosowaniu poidła kropelkowych, jako wyłącznego źródła wody w pierwszych dniach życia piskląt. Gąsięta zbyt wolno uczą się korzystania z nich i często padają z powodu odwodnienia.

Starajmy się nie bagatelizować naturalnego zachowania naszych podopiecznych, a sukces produkcyjny będzie w naszym zasięgu.

AKTUALNE PROBLEMY ZDROWOTNE WYSTĘPUJĄCE W HODOWLI I PRODUKCJI GĘSI

dr Mariusz Urbanowski
Specjalista chorób drobiu

W hodowli i produkcji gęsi główne znaczenie odgrywają choroby zakaźne. Do chorób o największym znaczeniu zaliczamy choroby bakteryjne, wirusowe, grzybicze oraz pasożytnicze. Choroby bakteryjne stanowią również coraz większy problem w prawidłowym rozpoznaniu, jak również w skutecznym leczeniu. Najczęściej u ptaków wodnych występują zakażenia wywołane przez bakterie *Escherichia coli*, *Salmonella spp.*, *Pasteurella* i *Mykoplasma*.

Kolibakterioza

Kolibakterioza wywoływana jest przez pałeczki *Escherichia coli*. Bakterie te mogą wywoływać u ptaków zakażenia o charakterze uogólnionym, dotyczące określonych narządów min. układu oddechowego, przewodu pokarmowego, układu rozrodczego. *Escherichia coli* może być czynnikiem wiktającym zakażenia wywołane przez wirusy lub inne bakterie. Choroba największe straty wywołuje u piskląt tuż po wylęgu i w okresie okołolęgowym. Zakażenie następuje drogą oddechową lub przez przewód pokarmowy. Do zakażeń usposabia zła wentylacja, zagęszczenie, złe żywienie, zarobaczenie, przegrzanie lub przeziębienie ptaków, czynniki immunosupresyjne, mikotoksyny w paszy, nieprawidłowe lub długotrwale podawanie antybiotyków. Często kolibakterioza występuje z innymi jednostkami chorobotwórczymi takimi jak Choroba Derzygo i mykoplazmoza.

Salmonelloza

Zakażenia pałeczkami salmonelli zwane było dawniej paratyfusem. Choroba ta stanowi ciągle duży problem w produkcji gęsi i kaczek jak również u innych gatunków ptaków. Najczęściej występuje zakażenie wywoływane przez bakterie z grupy *Salmonella Enteritidis*, *Salmonella anatum*, *Salmonella thompson*. - źródłem zakażenia mogą być stada rodzicielskie, zakażone jaja wylęgowe i pisklęta, pasza, woda, gryzonie, owady, ptactwo dzikie, jak również pracownicy ферmy i sprzęt używany na fermie, oraz samochody wjeżdżające na fermę. Choroba może utrzymywać się w stadzie przez długi okres poprzez bezobjawowych nosicieli oraz długotrwałe szewstwo zarazka do środowiska.

Pastereloza

Choroba ma zwykle przebieg ostry, posocznicowy, połączony z dużą zachorowalnością i wysoka śmiertelnością. Czynnikiem chorobotwórczym jest pałeczka posocznicy krwotocznej *Pasteurella multocida*. Obecnie w Polsce pastereloza występuje endemicznie na wielu fermach gęsi. pomimo stosowania profilaktyki.

Na zakażenie wrażliwe są ptaki w każdym wieku, ale choroba stwierdzana jest najczęściej w stadach gęsi i kaczek powyżej 6. tygodnia życia. W stadach reprodukcyjnych gęsi występuje po okresie intensywnej nieśności. Ptaki starsze są bardziej wrażliwe na zakażenie pasterelozą.

Mykoplazmoza

Mykoplazmozy u drobiu wodnego stanowią obecnie coraz większy problem w patologii gęsi i kaczek. Chorobę wywołują specyficzne dla gęsi gatunki mykoplazm. *Mycoplasma anseris*, *Mycoplasma cloacale*, *Mycoplasma anatis*. Mykoplazmoza u gęsi może być również wywołana przez *Mykoplasma gallisepticum* i *M. synoviae*. Do zakażeń mykoplazmami u gęsi i kaczek dochodzi najczęściej poprzez układ oddechowy, a także droga płciową w trakcie aktu krycia przez gąsiory i kaczozy. Możliwa jest również droga pionowa poprzez zakażone nioski na potomstwo. Źródłem zakażenia często są ptaki chore, oraz bezobjawowi nosiciele, którzy po przechorowaniu mogą zarażać inne ptaki. Ptaki mogą zarażać się poprzez wodę paszę, środowisko, jak również osoby obsługujące ptaki.

Choroby wirusowe gęsi

Do najważniejszych chorób wirusowych drobiu wodnego zaliczamy chorobę Derzyego. W warunkach naturalnych na zakażenie wrażliwe są dzikie i domowe gęsi, kaczki piżmowe kaczki mulardy tj. mieszańce kaczora piżmowego z kaczkami w typie pekin. Kaczki pekin nie ulegają zakażeniu. Choroba Derzyego występuje we wszystkich krajach, w których rozwinął się chów gęsi i kaczek na skalę przemysłową. W celu zapobiegania wystąpieniu tej choroby wskazane jest stosowanie odpowiednich programów profilaktycznych. Do chorób wirusowych diagnozowanych w ostatnich latach u gęsi zaliczamy cirkowirozę gęsi - syndrom krwotocznego zapalenia nerek i jelit.

Choroby grzybicze gęsi - najczęściej występujące choroby grzybicze u ptaków wodnych to Aspergiloza, Kandydiaza

Aspergiloza

Nazywana jest potocznie pleśniawką. Chorobę wywołują grzyby z rodzaju *Aspergillus fumigatus*, *Asp. Flavus*, *Asp. nigier*, *Aspergillus albus*. Najbardziej wrażliwe są młode ptaki. W przypadku zakażenia śmiertelność wśród ptaków jest bardzo wysoka.

Kandydiaza (*Candidiasis*)

Wywoływana jest przez grzyby z rodzaju *Candida albicans*, *tropicalis*, *cruzei*. Kandydiaza występuje najczęściej jako jednostka wikłająca inne choroby. Zakażenie występuje głównie drogą pokarmową. Źródłem zakażenia może być zakażona ściółka, pasza, kał, zanieczyszczona woda, chore ptaki

Mikotoksyny.

Część grzybów ma zdolność wytwarzania toksyn grzybiczych czyli mikotoksyn. Wywołują one chorobę zwaną mikotoksykozą. Grzyby *Aspergillus fumigatus* oraz *Asp. Flavus* wytwarzają aflatoksyny. Najbardziej wrażliwe są młode kaczki i gęsi.

Do najbardziej niebezpiecznych mikotoksyn należą Aflatoksyny, Ochratoksyna, Trichoteceny, Zearalenon. Źródłem zatrucia ptaków wodnych mikotoksynami jest zwykle skażona pasza. Ptaki wodne wykazują największą wrażliwość na zakażenie aflatoksynami w stosunku do ptaków grzebiących. Kaczęta są bardziej wrażliwe niż gąsięta. Mikotoksyny mają wpływ na procesy metaboliczne organizmu, jak też na określone narządy takie jak wątroba, nerki, serce oraz układ nerwowy, krwionośny, krwiotwórczy, pokarmowy, rozrodczy i odpornościowy. Najlepszym sposobem uniknięcia zakażenia mikotoksynami jest kontrola jakości paszy i komponentów paszowych.

Choroby pasożytnicze gęsi

Stanowią stałe zagrożenie nawet w bardzo dobrze prowadzonych fermach. Najważniejsze choroby pasożytnicze gęsi to Kokcydioza gęsi Amidostomatoza Cjanostomatoza, Kapilarioza, Heterakidoza, Echinurioza, Streptokaroza

Kokcydioza

Choroba ta wywoływana jest przez pierwotniaki z rodzaju *Eimeria*. Szczególne zagrożenie stanowi dla ptaków młodych. Często występuje w chowie wielkostatnym oraz u ptaków utrzymywanych w systemie podłogowym. U gęsi do najbardziej patogennych należą *Eimeria truncata* *Eimeria anseris* *Eimeria nocens*.

Eimeria truncata wywołuje u gęsi kokcydiozę nerek. Natomiast pozostałe *Eimerie* wywołują kokcydiozę jelit. U gęsi kokcydioza jelit często występuje z innymi infekcjami np. salmonellozą. Kokcydioza może przez wiele lat utrzymywać się w środowisku i zarażać kolejne pokolenia ptaków. Wpływ na długie utrzymywanie choroby w stadzie mają złe warunki utrzymania, zagęszczenie ptaków i brak higieny.

Zapobieganie kokcydiozom u gęsi i kaczek polega na dbałości o właściwą higienę odchovu i całego okresu produkcji, oraz przestrzeganie zasad dobrego żywienia, poprzez podawanie odpowiednie paszy. Dla gęsi i kaczek nie opracowano dotychczas odpowiednich programów chemioterapeutycznych jak i immunoprofilaktycznych zapobiegających występowaniu kokcydiozy.

Amidostomatoza wywoływana jest przez nicienie *Amidostomum anseris*.

Największą wrażliwość wykazują gąsięta w wieku 3-8 tygodni. W tym okresie śmiertelność może wynosić od 10%-100% populacji. Starsze ptaki są bardziej odporne, występuje mniejsza inwazyjność oraz poronny przebieg choroby. Przeżyta infekcja nie daje odporności i ptaki mogą zarażać się wielokrotnie.

W Polsce choroba ta występuje bardzo często, zwłaszcza w chowie przyzagrodowych. Zażożenie może być nawet do 80% stada. Głównym rezerwuarem są dorosłe gęsi i w związku z tym należy oddzielić odchów młodych gęsi od starszych. Obecność pasożytów powoduje podwyższenie kosztów produkcji, ułatwia zakażenie innymi chorobami pochodzenia bakteryjnego czy wirusowego. Zapobieganie chorobom pasożytniczym polega na prawidłowej higienie wybiegów i pastwisk oraz prawidłowym odrobaczaniu.

DOBROSTAN W CHOWIE GĘSI WSKAŹNIKIEM PROZDROWOTNEJ WARTOŚCI MIĘSA I TŁUSZCZU

dr inż. Halina Bielińska, mgr inż. Eugeniusz Kłopotek

Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy

Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka

Dobrostan zwierząt jest trudny do zdefiniowania, podobnie jak dobrostan ludzi. Tym niemniej funkcjonują określenia, które przybliżają i pozwalają zrozumieć, co kryje się pod tą nazwą.

Tak więc jest to stan zdrowia fizycznego i psychicznego zwierząt osiągany w warunkach pełnej harmonii w jego środowisku. Jest takim stanem ustroju, w **którym zwierzę potrafi dać sobie radę** z okolicznościami występującymi wokół niego.

Dobrostan (welfare) zwierząt został formalną dyscypliną naukową po publikacji w 1965 r. raportu brytyjskiej Komisji Brambela, w którym wskazano, że zwierzętom powinno przysługiwać pewne prawnie zagwarantowane „wolności”. Człowiek zatem jest zobowiązany do stwarzania zwierzętom warunków dobrostanu z zachowaniem **pięciu niezbędnych „wolności”**:

1. wolność od głodu i pragnienia,
2. wolność od dyskomfortu,
3. wolność od bólów, urazów i chorób,
4. wolność od strachu i stresu,
5. wolność od ograniczenia naturalnych odruchów behawioralnych.

Nauka o dobrostanie często określana jest, jako „młoda nauka”, tym niemniej ma ona charakter interdyscyplinarny, łącząc w sobie ważne naukowe, etyczne, ekonomiczne i polityczne dziedziny.

Życie zwierząt udomowionych (hodowlanych, gospodarskich) jest ściśle związane z człowiekiem i to on jest **odpowiedzialny za dobrostan w hodowli i chowie, podczas transportu i humanitarnego sposobu uboju**. Hodowca musi przestrzegać prawa, a także podlega presji ekonomicznej, społecznej, stąd istotny jest poziom jego świadomości i postaw etycznych.

Gęś i pozostały drób gospodarski nie jest wyłączonej z praw i zasad dobrostanu. Specyfika hodowli i produkcji gęsi stwarza korzystne warunki do zachowania ich behawioru, w tym odruchów społecznych takich jak zadowolenie, przywiązanie, przyjaźń, ale również strach, lęk, poczucie zagrożenia, które my ludzie określamy, jako „cierpienie”.

Cechy wysokiego poziomu dobrostanu są przejawem różnorodnych form normalnego zachowania gęsi, ale również utrzymania w normie wskaźników fizjologicznych, w tym prawidłowych przyrostów, optymalnego odtuszczenia i uzyskania w określonym wieku odpowiedniej masy ciała.

Gęsi nie mogą odczuwać głodu i pragnienia, dyskomfortu związanego ze złymi warunkami utrzymania takimi jak, brak odpowiedniej przestrzeni, zbyt wysokie lub za niskie temperatury, brak ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi, brak wybiegów, łąk i pastwisk, ale również narażenie na stres, choroby i **brak empatii ze strony człowieka**. Analiza postaw ludzi mających bezpośredni kontakt ze zwierzętami, w tym gęsiami, wykazała, że wpływają one pośrednio i bezpośrednio na wyniki hodowli i chowu, zwłaszcza w rozrodzie.

Jednym z pierwszych warunków dobrostanu gęsi jest **prawidłowy transport piskląt** z wylęgarni do wychowalni. Optymalna temperatura to 23 – 25°C, a gąsięta przewożymy w czystych kartonach lub plastikowych kontenerach, zawsze wyścielonych, najlepiej papierową wioliną. Nie można dopuszczać do przeciągów, na które gąsięta są bardzo wrażliwe.

Wychowalnia musi spełniać wszystkie warunki dobrostanu, które są określone w zależności od okresu życia. Warunki cieplne w pomieszczeniu gwarantujące komfort pisklątom, to w pierwszych dniach temperatura około 25-26°C, obniżając stopniowo do 18-20°C w 4. tygodniu życia. Pod sztuczną kwoką temperatura jest wyższą o 4-5°C. Obserwacje zachowania gąsiąt przez przeszkoloną obsługę są bardzo istotne, pozwalają na szybką reakcję w celu poprawy warunków bytowania.

Poza komfortem cieplnym gąsięta muszą mieć zapewnioną odpowiednią **przestrzeń życiową** dla swoich zachowań behawioralnych. W pierwszym tygodniu na 1m² można umieścić 10-12 szt., stopniowo ograniczając obsadę do 2-3 szt/m² w końcowym okresie odchowu.

Wolność od głodu i pragnienia, o czym wspomniano wcześniej, to odpowiednia liczba podideł i karmideł, którą wylicza się z długości dostępu do brzegu sprzętu i jest ona różna zależnie od tygodnia życia.

Właściwa wentylacja, wilgotność powietrza i oświetlenie wpływają na zdrowie, higienę i samopoczucie gąsiąt. Wilgotność powietrza od pierwszych dni odchowu powinna wynosić 65-75%, w późniejszym okresie 60-65%. Światło o natężeniu 4-5 W/m² w pierwszych dniach życia gąsiąt wpływa na ilość pobranej paszy i wody oraz daje pisklątom poczucie bezpieczeństwa, jak również usposabia do wzajemnych kontaktów. Około 5. tygodnia gąsięta można przyzwyczajać do naturalnego dnia świetlnego i pozwolić im zasnąć o zmroku.

Dobrostan dotyczący żywienia gęsi, to zapewnienie potrzeb fizjologicznych organizmu zależnie od wieku, tak jeśli chodzi o pokarmową wartość paszy, jak również o jej skład komponentowy. Gęś nazywana jest „ptasim przeżuwaczem”, ziarnojadem i „ptakiem trawożernym”. Stąd specyfika żywienia tego gatunku wymusza niejako użycie naturalnych, roślinnych pasz, głównie śrut zbożowych, zielonek, okopowych, ale również zioła z przewagą sushu z pokrzywy.

Najbardziej newralgicznym okresem w odchowie gąsiąt również żywieniowym jest okres pierwszych 4-ech tygodniu „startu życiowego”, w którym bardzo istotna jest jakość i pokarmowa wartość skarmianych bez ograniczeń pasz. Jest to mieszanka pełnoporcjowa a więc zbilansowana pod względem składników pokarmowych pokrywających w pełni zapotrzebowanie młodego organizmu. Dodatek mieszanki ziołowej do dziennej diety, w przypadku braku zielonki, zapewnia dostatek niezbędnego włókna, karotenoidów i naturalnych witamin. Jest nie tylko ważnym elementem dobrostanu żywieniowego, ale również pozytywnych zachowań – społecznych i behawioralnych.

Gęś to ptak „wolny” z dużą dozą dzikości i nie do końca udomowiony, choć wg. różnych źródeł proces ten nastąpił 5-6 tysięcy lat temu. Możemy, więc zapewnić im dobrostan w szerokim znaczeniu poprzez utrzymanie na pastwiskach, łąkach, w sadach i nieużytkach, ale zawsze pod bacznym okiem dobrego opiekuna, co pozwala na spokojne żerowanie bez strachu i stresu.

Hodowla i chów gęsi jest pewną misją i brak szacunku do zwierząt, empatii i poszanowania ich praw, wyklucza takich ludzi z grona producentów. Badania socjologiczne, ankiety i raporty dotyczące opinii konsumentów związanych z kwestiami etycznymi bezpieczeństwa mięsa i dobrostanu zwierząt we współczesnej produkcji zwierzęcej, jednoznacznie sygnalizują o zmianach preferencji kulinarnych pod wpływem informacji dotyczących złego traktowania zwierząt.

Tradycja, świadomość i ciągła edukacja polskich producentów w zakresie warunków utrzymania, w tym traktowania gęsi, pozwala na bezpieczną konsumpcję gęsiny, bowiem jest to produkt delikatesowy, najwyższej jakości. Naturalne pasze, zielonki, wybiegi, kąpieliska, a więc wysoki poziom dobrostanu, pozwalają **zaliczyć gęsinę do zdrowej żywności**. Dostarcza około 23% białka o bardzo dobrym składzie aminokwasowym, wielonienasyconych kwasów tłuszczowych (NNKT) obniżających poziom cholesterolu LDL, jednocześnie podnosząc poziom frakcji HDL we krwi, a tłuszcz dodatkowo zawiera kwas oleinowy (ok. 42%), linolowy (ok. 20%), linolenowy i arachidonowy. Mięso gęsi jest bogatym źródłem żelaza, cynku, magnezu, potasu, fosforu i seleniu. Zawiera również witaminy z grupy B oraz rozpuszczalne w tłuszczach A, D, E i K. Gęsia wątroba zawiera aż 369 mikrogramów/100g witaminy K i jest to od 5 do 70 razy więcej niż inne jej źródła. Witamina K odgrywa kluczową rolę w leczeniu cukrzycy, schorzeń centralnego układu nerwowego, a także w zapobieganiu chorobom nowotworowym. **Nie bez znaczenia jest żywienie gęsi owsem** na 3 tygodnie przed ubojem. Gęsi chętnie jedzą cały owies i doskonale go trawiąc, wykorzystują aminokwasy szczególnie tryptofan, który przy współudziale cynku i witamin z grupy B bierze udział w syntezie melatoniny i serotoniny tzw. „hormonów szczęścia”.

Fenomen polskiej gęsiny to efekt genotypu gęsi Białej Kołudzkiej w połączeniu z zachowaniem wysokiego poziomu wskaźników dobrostanu.

Literatura dostępna
u autorów opracowania.



DZIAŁALNOŚĆ FUNDACJI HODOWCÓW POLSKIEJ BIAŁEJ GĘSI

Prezes Fundacji Andrzej Klonecki



Fundacja Hodowców
Polskiej Białej Gęsi

Pan Andrzej Klonecki, założyciel, pomysłodawca i prezes Fundacji Hodowców Polskiej Białej Gęsi. Celem działalności jest promocja ekologicznego chowu gęsi w celu uzyskania zdrowego, wartościowego mięsa oraz promocja puchu i pierza. Hodowla odbywa się w naturalnych, ekologicznych warunkach w stadkach do 300 szt., które żywione są w sposób naturalny, m.in. na pastwiskach z dostępem do wody.

Aktualny program Fundacji Hodowców Polskiej Białej Gęsi, wpisuje się do wielokierunkowych działań podejmowanych w województwie kujawsko-pomorskim na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Promowane są unikatowe walory odżywcze i zdrowotne gęsiny jako lokalnego produktu żywnościowego. Fundacja w zakresie badań naukowych ściśle współpracuje z Instytutem Zootechniki – PIB Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka. Duże nadzieje wiąże Fundacja z możliwościami zastosowania w województwie kujawsko – pomorskim instrumentu Rozwój Lokalny kierowany przez społeczność (RLKS). Nasze województwo jest jednym z dwóch regionów w Polsce, którym Komisja Europejska powierzyła możliwość stosowania tego mechanizmu. Instrument RLKS pozwala korzystać ze środków UE. Fundacja Hodowców Polskiej Białej Gęsi odniosła sukces eksportowy na Międzynarodowych Targach Rolno – Spożywczych GrüneWoche w Berlinie i Żywności Ekologicznej BioFach w Norymberdze. Fundacja Hodowców Polskiej Białej Gęsi 30 stycznia 2015 r. podpisała list intencyjny z Instytutem Zootechniki - PIB Zakład Doświadczalny w Kołudzie Wielkiej oraz stowarzyszeniem LGD Czarnoziem na Soli w wyniku czego przeprowadziła razem z dr inż. Haliną Bielińską z Instytutu Zootechniki 35 szkoleń na temat chowu przyzagrodowego gęsi, uruchamiając 63 stanowiska pracy poprawiając w ten sposób warunki ekonomiczne i jakość życia mieszkańców wsi. Fundacja przy realizacji szkoleń korzystała ze środków LGD Czarnoziem na Soli. Fundacja przystąpiła we wrześniu 2015 roku do Krajowej Sieci Dziedzictwa Kulinarnego z własnymi potrawami z gęsi. Za całokształt działalności Fundacja otrzymała Tytuł „Rolnika Pomorza i Kujaw” w kategorii promocja ekologicznego chowu gęsi.



SZLAK POLSKIEJ GĘSINY

– JAK ZWIĘKSZYĆ SPOŻYCIE



mgr inż. Sebastian Głód, Cargill

Projekt SZLAK POLSKIEJ GĘSINY realizowany jest przez dwóch partnerów biznesowych: firmę Cargill Poland, wiodącego producenta pasz dla zwierząt - w tym też dla gęsi - oraz największej w Polsce grupy produkującej „młodą polską gęś owsianą” - Łławskie Stowarzyszenie Producentów Gęsi w Łławie. 150 restauracji na 150-lecie firmy Cargill. Inspiracją do powołania kampanii jest jubileusz 150-lecia istnienia firmy Cargill, która powstała w roku 1865 w Stanach Zjednoczonych, a po dzień dzisiejszy pozostaje firmą prywatnie zarządzaną. Z okazji tej rocznicy informujemy o 150 restauracjach w Polsce, które serwują potrawy z gęsiny. Cargill wspiera rozwój hodowli polskich producentów drobiu, oraz kreuje trendy na rynku. Jednym z wielu działań, jakie podejmuje jest promocja produktów, takich jak gęś. Spożycie polskiej gęsi w ostatnich latach wzrosło w naszym kraju kilkukrotnie. W kampanii SZLAK POLSKIEJ GĘSINY pragniemy podkreślić fenomen polskiej gęsi. Dzień 11 listopada to nie tylko dzień Św. Marcina, ale dla nas Polaków to przede wszystkim Święto Niepodległości, które można celebrować w gronie rodzinnym spożywając to smaczne i zdrowe mięso.

Potrzeba promocji na polskim rynku spożycia tak zacnego mięsa spowodowała powstanie informatora – przewodnika, w którym oznaczone są na mapie restauracje serwujące gęsinę na SZLAKU POLSKIEJ GĘSINY.

Więcej informacji na: www.swietogesi.pl
i <http://www.cargill.com.pl/pl/products/animal-nutrition>



DLACZEGO GĘŚ?

***„Nie masz lepszej zwierzyny, jako nasza gęśka, dobre piórko,
dobry mech, nie gań mi i mięska”***

Tak napisał swego czasu na temat gęsi Władysław Kopaliński. Słowa te nadal są aktualne. Tradycja konsumpcji tego specjału sięga wielu stuleci. Gęś polecana była nawet w pierwszej polskiej książce kucharskiej zatytułowanej „Compendium ferculorum”, wydanej w roku 1682.

Współcześnie „młoda polska gęś owsiana” jest specjalnością polskiego rolnictwa, a jednocześnie hitem eksportowym. Produkt ten posiada zastrzeżony znak towarowy. W wyniku wieloletniej pracy hodowlanej powstała polska rasa gęsi - Gęś BiałaKołodzka®, która stanowi punkt wyjścia do dalszej towarowej produkcji. Jedyna ferma zarodowa tej rasy znajduje się w IZ PIB ZD Kołuda Wielka w pobliżu Inowrocławia. Wyjątkowe walory smakowe i zdrowotne gęsiny są niezwykle cenione w Europie Zachodniej, zwłaszcza na rynku niemieckim. Wynikają one ze specyficznych zasad i warunków odchowu gęsi. Ptaki te już od drugiego tygodnia życia korzystają z wybiegów, żywione są zielonką, a w ostatniej fazie owsem. Sposób żywienia i utrzymania gęsi sprawia, że jest to mięso ekologiczne, z którego można przyrządzać potrawy typu slowfoods. Ponadto poprzez ostatni etap tuczu tzw. tucz owsiany, gdy gęś spożywa tylko ziarno owsa, wytwarzają się bardzo korzystne proporcje między poszczególnymi frakcjami tłuszczu – powstają nienasycone kwasy tłuszczowe o pozytywnym działaniu na ludzkie zdrowie. Tłuszcz gęsi jest najzdrowszym wśród tłuszczów zwierzęcych. Wpływa na redukcję zawartości we krwi tzw. „złego cholesterolu”, przy jednoczesnym podnoszeniu poziomu tego korzystnego. W kulturze wielu społeczeństw gęsiną była podstawowym daniem podczas uczt i ważnych uroczystości. W staropolskich tradycjach kulinarnych była ona nieodłącznym elementem świątecznych stołów, a słynne półgęski wędzone, pasztety z gęsi czy gęś na modrej kapuście weszły na stałe do kanonów staropolskiej kuchni. Tradycyjnym okresem spożywania gęsiny jest jesień, a zwłaszcza okres od 11 listopada - dzień Św. Marcina, aż do okresu Świąt Bożego Narodzenia. Nadszedł czas, aby potrawy z gęsi zawitały na dobre w polskiej kuchni.



EFEKTYWNOŚĆ CHOWU GĘSI

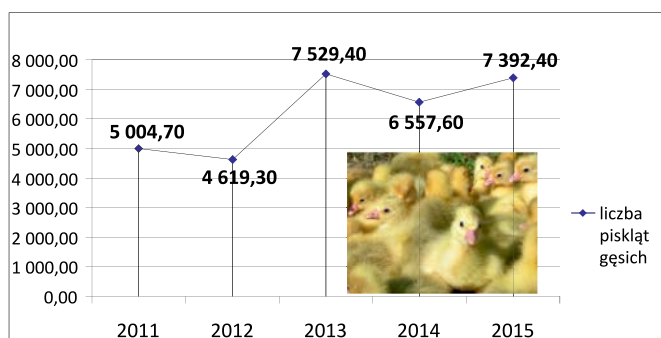
mgr inż. Janusz Wojciechowski

mgr inż. Anna Mońko

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie

Chów gęsi może być zajęciem intratnym. Jest wiele czynników mających wpływ na końcowy efekt ekonomiczny. Pisklęta należy zakupić z uznanego przez weterynarię zakładu wylęgu drobiu. Najlepiej jeśli pochodzą z możliwie świeżych jaj od 2 letnich niosek. Istotnym jest ich genotyp. Z reguły są to gęsi Białe Kołudzkie (95 %), mogą być również gęsi ras regionalnych o znanych możliwościach w produkcji.

Wylęgi towarowych piskląt gęsi w latach 2011-2015 (tys. szt.)



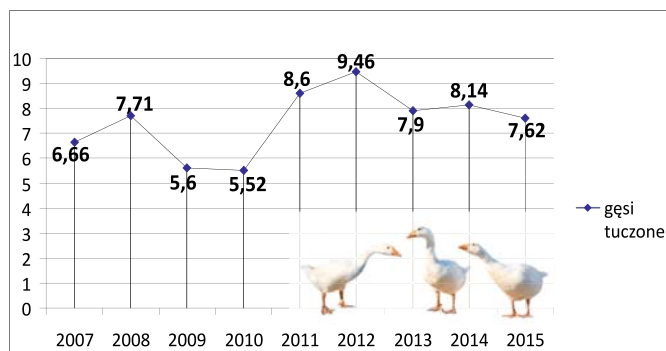
Od kilku lat wylęgi towarowych piskląt gęsi są na zbliżonym poziomie. Z ostatnich lat najwięcej wstawiono do odchovu piskląt w 2013 r. (ok. 7mln. 529 tys. szt. i w 2015 r. 7mln. 392 tys. szt.). Liczba ta jest ograniczona m.in. niskim eksportem i jeszcze małym spożyciem gęsiny w kraju.

Przywiezionym do wychowu pisklątom należy stworzyć korzystne warunki środowiskowe, w tym zabezpieczyć dobre żywienie w każdym okresie. Zawsze muszą mieć w pobliżu wodę. Żywienie gęsi jest czynnikiem, który najmocniej wpływa na wyniki produkcji i jej efektywność ekonomiczną. Optymalizacja żywienia gęsi wiąże się z trzema równoważnymi zagadnieniami, a są nimi: wartość paszy, jej jakość i ilość. Wartość paszy powinna być dostosowana do wieku ptaków i technologii produkcji. O wartości paszy decyduje ilość białka ogólnego, energii metabolicznej, witamin i włókna surowego, zawartych w jednostce miary np. w jednym kilogramie. Drugim zagadnieniem jest jakość, stanowiąca oddzielną cechę charakteryzującą paszę. Analiza paszy pod względem jakości powinna obejmować: różnorodność komponentów, źródło ich pochodzenia, sposób przechowywania i ewentualne skażenia lub zanieczyszczenia. Trzecim zagadnieniem jest ilość paszy treściwej, zarówno zużytej podczas całego cyklu produkcji, jak i dawkowanej w kolejnych etapach chowu. Jeśli w żywieniu wykorzysta się zielonki i dostępne pasze odpadowe z produkcji warzywnej wówczas zaoszczędza się na droższych paszach treściwych. W przypadku sporządzania mieszanek treściwych we własnym gospodarstwie z wykorzystaniem śrut zbożowych, śruty sojowej i z niewielkim udziałem śruty rzepakowej i krajowych roślin strączkowych, żywienie może być również tańsze.

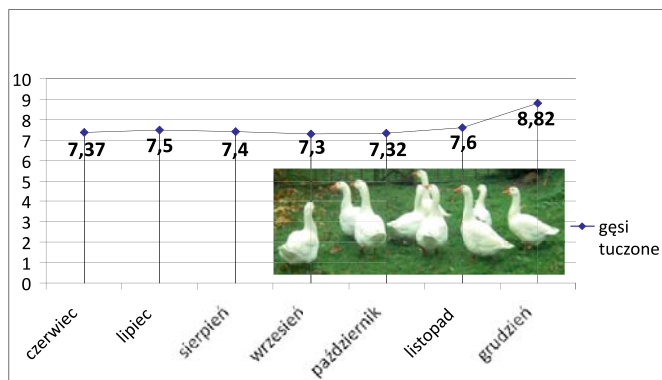
Producent ma wpływ na warunki środowiska chowu gęsi i wybór technologii produkcji. Spośród warunków środowiska, najważniejszymi są: pomieszczenia z wybiegami oraz żywienie i pojenie. Analizując jakość warunków środowiska związanych z pomieszczeniami, koniecznie należy wziąć pod uwagę: powierzchnię użytkową budynku, wentylację, współczynnik przenikania ścian, rodzaj ogrzewania wychowalni, oświetlenie, stan higieniczny, rodzaj oraz jakość ściółki. Najistotniejsze cechy wybiegu, które wpływają na efektywność produkcji to powierzchnia, rodzaj podłoża i wystawa względem stron świata.

Upadki gąsiąt nie powinny przekraczać 5%. Nie bez znaczenia jest cena zakupionych piskląt (9,20 zł /szt. w 2015 r.) i sprzedaży tuczonych gęsi (7,62 zł/kg żywca w 2015 r.). Ceny kontraktacji zmieniają się co roku, a w niektórych latach nawet w trakcie podjętej już produkcji. Poziom cen zakupu piskląt i pasz także co roku jest inny, a ponadto regularnie zachodzą zmiany wraz z kolejnymi tygodniami produkcji. Zasadniczo można je prognozować, jednak nie zawsze przewidywania się sprawdzają.

Ceny skupu gęsi w zakładach drobiarskich i ubojniach w zł/kg
(średnia ważona cena netto) 2007 - 2015 roku



Ceny skupu gęsi w zakładach drobiarskich i ubojniach w zł/kg (średnia ważona cena netto) w poszczególnych miesiącach w 2015 roku



Gęsi rzeźne przed sprzedażą są najczęściej w wieku 15 – 16 tygodni i ważą około 6,5 kg.

Rocznie można uzyskać gęsi do sprzedaży z dwóch wstawień piskląt, co zwiększy wykorzystanie budynku. Do chowu gęsi można zaadaptować również niewykorzystane dotychczas budynki, w tym obiekty wcześniej przeznaczone do chowu owiec.

GĘSI, KTÓRYCH NIE ZNAMY

mgr inż. Rafał Sandecki

Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy

Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka



Najstarsze szczątki kopalne gęsi odnalezione w Ameryce Północnej datowane są na okres Miocenu czyli około 10 milionów lat temu, choć za protoplastę tej grupy uważa się *Ansera-tavus* (dosłownie „praojciec gęsi”) sprzed 12 milionów lat, to jednak miało więcej wspólnych cech z współczesnymi łabędziami.

Wszystkie współcześnie żyjące gatunki gęsi pod względem systematycznym należą do rodziny kaczkowatych *Anatidae*, która liczy prawie 150 gatunków. Jest to bardzo zróżnicowana grupa ptaków, w której największy jej przedstawiciel to łabędź niemy *Cygnusolor*, który może ważyć do 20 kg, przy rozpiętości skrzydeł dochodzącej do 250 cm, a najmniejszym gatunkiem jest mierzająca 26 cm długości i ważąca około 160 gramów kaczuszka azjatycka *Nettapuscoromandelianus*.

Obecnie na świecie występuje 16 gatunków gęsi, które należą do trzech rodzajów:

I. Rodzaj **Anser** tzw. „szare gęsi”

- gęgawa *AnserAnser* - przodek europejskiej gęsi domowej. Domestykacja nastąpiła ok. 3000 lat temu w różnych miejscach, m. in.: Rzymie, Grecji, Egipcie, Babilonii.
- gęś łabędzionosa *Ansercygnoides* - przodek azjatyckiej gęsi domowej. Udomowiona ok. 3000 lat temu w Chinach.
- gęś zbożowa *Anserfabalis*
- gęś białoczelna *Anseralbifrons* - przodek gęsi pskowskiej. Udomowiona w XIX wieku w pn.-zach. Rosji.
- gęś mała *Ansererythropus*
- gęś krótkodzioba *Anserbrachyrhynchus*
- gęś tybetańska (gęś indyjska) *Anserindicus*

II. Rodzaj **Chen** tzw. „białe gęsi”

- śnieżycza duża *Chen caerulescens*
- śnieżycza mała *Chen rossi*
- śnieżycza cesarska *Chen canagica*

III. Rodzaj **Branta** tzw. „czarne gęsi”

- bernikla hawajska *Branta sandvicensis*
- bernikla kanadyjska *Branta canadensis*
- bernikla północna *Branta hutchinsii*
- bernikla białolica *Branta leucopsis*
- bernikla obrożna *Branta bernicla*
- bernikla rdzawoszyja *Branta ruficollis*

Wszystkie wyżej wymienione gatunki dzikich gęsi występują wyłącznie na półkuli północnej, z których większość gniazduje w strefie klimatu umiarkowanego, kontynentalnego i polarne. Gęsi są ptakami monogamicznymi, łącząc się w pary na całe życie. Cechą charakterystyczną tej grupy ptaków jest występowanie narządu kopulacyjnego (prącia) w postaci spiralnego tworu, co wiąże się zapewne z ich przystosowaniem do życia wodnego. Ptaki te odbywają kopulację w wodzie, a w takim środowisku łatwo o rozproszenie plemników, stąd przydatność narządu, który ułatwia wprowadzenie ich do układu rozrodczego samicy.

Innym bardzo ważnym przystosowaniem gęsi do życia w środowisku wodnym jest wodoodporność bardzo sutego u nich upierzenia i dobrze rozwinięty gruczoł kuprowy, którego oleista wydzielina służy do namaszczenia piór. Dorosłe ptaki raz do roku przechodzą pierzenie całkowite, zmieniając całą okrywą piór, przy czym zrzucając jednocześnie wszystkie lotki tracą zdolność do lotu na okres około miesiąca.

Okres lęgowy rozpoczyna się wczesną wiosną. Gniazdo najczęściej stanowi płytki dołek wygrzebany w ziemi, może być też usadowione na skalnym klifie czy zbudowane z roślinności wodnej w strefie przybrzeżnej zbiorników wodnych, w postaci kopca i wysłane puchem. Inkubacja trwa zależnie od gatunku od 25 do 31 dni. Pisklęta są zagniazdownikami i już w kilka godzin po wykluciu są zdolne do opuszczenia gniazda i wędrowania wraz z rodzicami w poszukiwaniu pokarmu. Młode przebywają w grupach rodzinnych, aż do jesiennej wędrówki na zimowiska.

Wszystkie gatunki gęsi, poza berniklą hawajską, są ptakami wędrownymi. Trasy wędrówek pomiędzy zimowiskami a terenami lęgowymi liczą często tysiące kilometrów. Podczas wędrówek i na zimowiskach ptaki tworzą wielogatunkowe stada, których liczebność może sięgać setek tysięcy osobników. Na żerowiska wybierają tereny otwarte z niską roślinnością trawiastą, łąki, ścierniska czy pola uprawne.

Literatura dostępna u autora



W ZMIENIAJĄCYM SIĘ ŚWIECIE AGROBIZNES POTRZEBUJE EKSPRESOWYCH ROZWIĄZAŃ



DECYZJA NAWET W

24h

KREDYT AGRO EKSPRES

- na bieżące potrzeby gospodarstwa
- kwota kredytu do 2 mln zł
- okres kredytowania do 5 lat



BGŻ BNP PARIBAS

Bank
zmieniającego się
świata

Materiał ma charakter reklamowy i informacyjny, nie stanowi oferty w rozumieniu art. 66 kodeksu cywilnego. Kredyt Agro Ekspres dostępny jest w wybranych oddziałach Banku BGŻ BNP Paribas S.A. (dalej „Bank”) będących przed połączeniem Banku BGŻ z Bankiem BNP Paribas Polska oddziałami Banku BGŻ. Ostateczna decyzja o udzieleniu kredytu i warunkach udostępnienia (w tym o maksymalnej kwocie kredytu) jest uzależniona od decyzji i wewnętrznych przepisów Banku oraz spełnienia przez Klienta dodatkowych wymogów, w tym posiadania zdolności kredytowej. Kredyt przeznaczony jest dla dotychczasowych i nowych Klientów Banku prowadzących działalność wytwórczą w rolnictwie. Dodatkowym warunkiem udzielenia kredytu dla nowych Klientów jest otwarcie rachunku bankowego na podstawie Umowy ramowej Pakietu Agro Lider. Oznaczenie reklamowanych usług i produktów bankowych następuje na warunkach szczegółowo określonych w umowie zawartej z Klientem oraz w regulaminach i taryfie prowizji i opłat, dostępnych w oddziałach Banku oraz na stronie www.bgzbnpparibas.pl. Bank BGŻ BNP Paribas zajął 1. miejsce i uzyskał tytuł Bank Najlepszego dla Rolnika 2016 w rankingu przeprowadzonym w listopadzie-grudniu 2015 r. przez eksperta rynku rolnego – firmę Martin & Jacob. Bank BGŻ BNP Paribas Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie przy ul. Kasprzaka 10/16, 01-211 Warszawa, zarejestrowany w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, pod nr. KRS 0000011571, posiadający NIP 526-10-08-546 oraz kapitał zakładowy w wysokości 84 238 318 zł w całości wpłacony.